

ACC. N.R. M. 7277:1

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *J. A. Göth*
Härad: *Uppvidinge* Adress: *Boväs*
Socken: *Gjösås* Berättat av: *Densamme*
Uppteckningsår: *1941* Född år: i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Valkning av vävda och stickade
tyllsar.* s. 1.

L. U. F. 38

Skriv endast på denna sida!

Anna Pauli A. M. F. 38.

Hemslöjd. VALKNING. M 7277

LÄNDS UNIVERSITETIS
FOLKLIVSMUSEUM

I min barndom, på 1870-80 talet, idkades ännu hemslöjd i de flesta Småländska hem. Spanns, vävdes och stickades, allt som gick åt till kläder för gårdens folk, både i och ylle. Ylle och halvylle som skulle användas till kläder, fick genomgå särskild handling, liksom en del strumpor och vantar. På den tiden var det ju för dyrt att ka vävgods till färgning och stampning vid färgerierna och därför gjordes sådana beten hemma. Vadmal=Valman, vävdes i regel av vitt ullgarn, både till varp och öv, d vävdes ända till "nie kvarter" bredt, ca. 140 cm. Detta för att få det bredt nog när blev hopstampat och valkat. Av Valman vävdes två slag, naturvitt, samt grått, en blanding av vit och grå ull. När valmanet klippts ned, tvättades det, liksom alla vävna i såpa och hett vatten, så kramades det ur och lades i rent såpvatten som var lag varmt att ha händerna i. Då börjades "stampningen".

Stampningen tillgick på det sättet. Vattnet och tyget plaserades i en "Krimma"=Pina, där stöttes det med en stor trästöt, vändes och stöttes. Var väven lång gick det inte att ha hela i krimman, det som ansågs tillräckligt stött, drogs upp och mera t lades i. Efter dagars "stampning,"=stötning, var tyget hopstampat med en tredjedel det skulle vara bra och nu togs tyget upp för att "res å". Det var ju en och annan fläck som inte fått tillräckligt med stamp och nu valkades de där fläckarna till fick samma utseende som tyget. För att ett stampat tyg skulle godkännas, måste hel ytan ha samma utseende och kanterna på tyget="eggen" vara rak. Då kallades tyget an. Skulle det överskärans, eller färgas, skickades det till färgerierna, för att kom tillbaka som kläde.

Stampety=stampat tyg, med linne till varp och ull till öv, användes av fattigt folk till hängdagskläder, alltid i grått, samt av förmögget folk till "färakläer"=reskl der och det behandlades på samma sätt som Valmanet, men överskars aldrig.

Valkning tillgick på följande sätt.
Valkebräet, gjordes av en grov bräda, ca. 70 cm lång och 35 cm bred. På tvären om den refflor med skarpa ryggar och så sattes den ena ändan på brädan ned i en balja o den andra mot bröstet på den arbetande och så låg tyget i såvatten och med hände: "busade" man tyget upp och ned på brädan. När hela tygstycket fått samma utseende v det färdigt och sköljds, torkades och pressades med ett tungt "passjärn"=strykjärn Vantar, strumpor och andra ylle saker som man ville ha tjocka och ludda behandlade samma sätt. - Detta är vad jag vet i denna saken. Braås den 31/3 40

Pauli A. M. F.